

právo je charakterisováno: autorita státu, pravidelnost jednání lidí (společenský řád = právnímu řádu, zvykové právo) a objektivní dobro či správnost normem (přirozené právo). Zpravidla však jsou v definicích alespoň dva tyto prvky spolu kombinovány. A tu v právní filosofii Kalabově a Weyrově nalézáme dva typy názorů na právo a to typy čisté, z nichž každý definuje právo jen jediným z těchto principů. V tom jest jejich cena, ale zároveň jejich vzájemná nesrovnatelnost.

Studium právnické.

a r a. (Praha).

Jsem sice sám právníkem, ale přes to nemám naprosto v úmyslu pokusiti se o nějaký chvalo zpěv, neboť by se mi mohlo právem vytknouti, že každý chválí své a já naopak zcela rád uznávám, že každý nemůže býti nadšen tím, co se líbí mně. A konečně právo, jakožto projev nejvyšší intelligence lidské, má-li zůstat čisté a neporušené, musí zůstat povzneseno nade všechno lichocení, neboť může býti pochopeno pouze jasným rozumem. Právo vylučuje jakoukoli sentimentalitu a nesnese kompromisu a proto nedá se doporučovat ani hanět. Jest mnoho právníků a mezi nimi mnoho doktorů práv, jimž právo jest jakousi obratností v používání paragrafů, ba často možno říci žonglérstvím s paragrafy, nebo hledíme-li na to bez předpojetí: právo není jejich přesvědčením; nýbrž prostředkem existenčním, kterého možno užití i zneužití. Taci lidé nejsou ovšem právníky, to jsou kramáři právem, zrovna jako se u theologů kramáři náboženstvím a jako mnozí lékaři se živí tím, že objevují zdravé nemocné. Věc je jasná, že se zdá skoro zbytečno o ní mluvit, ale mezi laiky je tento názor o právnících tak běžný, že se pak skutečně vyskytne otázka: Nač jsou právníci? A přece je právo tmelem společnosti lidské, kdyby jeho nebylo, nelišila by se svou strukturou společnost lidská od smečky vlků. A je-li co akutnějšího a pro civilizaci nezbytnějšího ve společnosti lidské než udržování její existence? Ovšem názory, jakoby právníků nebylo potřeba, mohly se objeviti jen v době horečného přerodu, kdy řítily se bašty společenských přehrad a kdy jinak snad dobře míněné snahy po demokracii roztály se v nivelisaci. Souvisí to vůbec s t. zv. »klesáním kursu intelligence«, nebo dokonce s »bojem proti inteligenci«. Myslím, že i tu hraje největší roli nedorozumění a neujasnění si pojmu intelligence, neboť, jak známo, dlužno lišiti pojem člověka studovaného od inteligentního.

Reflexem tohoto »populárního« názoru, jaký v průměrné veřejnosti se uhníždil, je trapný zjev, s jakým se setkáváme hned při vstupu na fakultu. Většina právníků se rekrutuje z lidí, kteří jdou na práva, aniž by měli ponětí, co budou studovat, nemluvě vůbec o nějakém zájmu. Přihlédneme-li blíže, shledáme, že to není jejich vina. Naopak vina či lépe řečeno nedostatek spočívá

vedle jiných momentů i ve škole, z které vyšli. Naše střední školy či, pro náš případ přesněji řečeno, gymnasia mají býti přípravou pro vysokou školu vůbec a jsou také znamenitou přípravou pro studium filosofie; i o medicinu jest postaráno, ani theologie není zanedbána a, ač pro technickou speciální přípravou jsou reálky, poskytují i gymnasia tolik elementárního vzdělání, že jejich absolvent může i na techniku se odebrati; za to práva jsou ze středních škol naprosto vyobcována. Snad dá se to vysvětliti tím, že učitelé na středních školách jsou filosofové, kteří samozřejmě nemají nejen pochopení ale ani zájmu pro disciplinu, s níž sami nepřišli do styku a s níž obíráti se je učební řád nenutí a proto ponechávají v této věci ve vědomostech svých žáků zcela tabulam rasam. Nemím naprosto potíráti a priori nynější systém středních škol, naopak shledávám a dovedu oceniti jeho vynikající přednosti. Vždy jsem zastával názor, že škola má vytvořiti v první řadě charakter žáků a k tomu filosofické pojetí školy střední znamenitě přispělo. A ačkoli nepodceňuji volání po praktických vědomostech, nikdy nepřestanu zdůrazňovati, že úkolem školy jest v první řadě výchova mravní. Proto mluvím také pouze o nedostatku nynějšího systému. Přichází tedy většina studentů na práva s pojmy buď žádnými anebo značně zkreslenými o tom, co zvolili si za svoje povolání. Těch, kteří již skutečně svou právnickou hřivnu objevili v sobě dříve, než na fakultu přišli, jest málo, neboť i mezi těmi, kteří si to o sobě myslí, jest mnoho těch, u nichž rozhodovalo stejné povolání otcovo anebo vůbec vliv rodiny ať už přímý či nepřímý. Jsou tedy ti, kdož jdou na práva bez vnitřního přesvědčení a zájmu, v převaze. Mnozí z nich vykristalisují ve skutečné právníky. Spousta jest ovšem těch, kterým fakulta jest nevládným průchodem, za nímž otevírá se rozkošná perspektiva spokojeného života ve stínu nějakého úřadu, kde možno se zcela oddati jednotvárnému pohodlí bez strachu před budoucností (je pod pensí) a s jedinou životní moudrostí: Dělat tolik, aby ho nevyhodili. Tací lidé stanou se malichernými a obávanými byrokraty, jež mašinerie úředního postupu vynese na místa, kde budou metlou občanů, jimž mají sloužiti a ostudou všech těch poctivých, opravdových úředníků. Těm ztělesňuje fakultu pedel a studium jejich spočívá snad nejvš v docházení do různých přístípkářských institutů, kde možno prý se státi právníkem snadno a rychle — hloupost nerozhoduje. Takoví lidé nemají samozřejmě s právy co společného, leda to, že jim dělají ostudu. Charakteristická jest pravdivá prý historka, která koluje po fakultě o pánu, který intervenoval ve prospěch svého syna, který propadl. Rozčiloval se náramně nad touto nehodou a nemohl pochopit, že se na jeho syna nebral ohled, ačkoli jest známo, že vzhledem k svému společenskému postavení má určité povinnosti k společnosti a nemůže se proto věnovati studiu tak jako nějaký chudý student, který do společnosti nepříjde. Glosovati tuto historku znamenalo by stírat s ní její přirozený půvab.

Probíráme-li vlastní studium na právnické fakultě, musíme se dotknouti dvou věcí: metody a rozsahu, neboť to jsou dva znaky,

kteřé je charakterisují. Čím se obě učení, středoškolské a universitní, od sebe na prvý pohled naprosto liší, jest metoda učební. Na střední škole učení s hodiny na hodinu, povinné docházení, učitelé vystupují tu »in loco parentum« a mají také část jejich disciplinární »patriae potestatis« nad žáky; naproti tomu system universitní jest systemem svobodného akademického občanství: student má veškerou volnost, ale také veškerou zodpovědnost, jest to prvni zkouška samostatnosti studentovy, kdežto dosud rozhodovali za něho jiní a jeho věcí bylo jen poslouchat, má nyní právo rozhodovat sám o sobě. Vlastní kontrola a vlastní system studia, který si každý musí postavit sám, vyžadují energie, která doposud nebyla pěstěna. A proto se stává, že na mnohé, třeba i jinak dobré studenty, působí akademická svoboda negativně: někteří studium přeceňují, ztrácejí hlavu, jiní, a těch je většina, chápou akademickou svobodu ne jako zodpovědnost, nýbrž jako nezodpovědnost a oba extremy se konečně sejdou svorně u různých těch informátorů a učebních ústavů, proti kterým se více mluvilo, než udělalo.

Rozsah látky nelze vůbec s látkou středoškolskou srovnávat. Trochu drasticky to vystihují kolegové říkající, že na střední škole se měří látka na stránky, na vysoké škole na kila. Přes to, že látka je rozdělena mezi tři zkoušky, kvanta na každou připadající jsou tak objemná, že jen stěží podaří se je obsáhnouti a hlavně začíti. Obvyčejně se — sit venia verbo — nadřou litografie a po zkoušce za nějaký měsíc nezbude v paměti z toho všeho více než mlhavý pojem. Menšina jest těch, kteří skutečně poctivě studovali a jejichž studium proniklo nad průměr. Ti aspoň odnášejí si z university základní pojmy, zásady právní, které často pouze cítí, aniž by je dovedli vyjádřiti, definovati. A uchovají-li si některé podrobnosti konkrétní, nejsou nikdy tak jasné, aby bylo možno se na ně spolehnouti. Většinou spočívají praktické vědomosti v tom, že vědí, kde mají hledat vědomosti, které při zkoušce snad znali, ale které v krátku zapomněli. Klasická byla odpověď jednoho kandidáta při zkoušce, když dostal otázku, co by v určitém právním případě udělal; odpověděl: »Podíval bych se do zákoníku.« Odpověď byla sice vtipná a také bylo jí tak porozuměno, jest však otázka, má-li to význam, učiti se tak mnoho, abychom věděli později tak málo. Přes to chápu snahu sboru aby český student svými vědomostmi byl vzorem ostatním, a nemám v úmyslu pořírat a priori rozsah látky, jak se obvyčejně děje (»učí se na té universitě věcem, které nikdy nebudou potřebovat, a když přijdou do praktického života, nevědí ani, jak se na co podívat«), naopak to, v čem spatřuji vadu, jest nedostatek oekonomie pracovní. Jde přece o to, aby z práce, která se do studia vloží, skutečně bylo nějaké ovoce a nebylo trháno nezralé. Jest to stará bolest a mnoho se o ní již nadebatovalo a konečně snad proto, že stávající system je lepší, a snad také ne, zkrátka zůstalo při starém. Snad stalo se tak hlavně proto, že nové systemy měly více chyb než staré, a dělat zbytečné experimenty se nedoporučovalo; přes to však stará tato bolest nepozbyla na své palčivosti. Jak už jsem se zmínil, vidím veškeré zlo ve formě, organizaci, nikoli rozsahu. Nejde tedy o to ulehčit, zmírnit podmínky

studia, neboť jsme si všichni jasně vědomi důsledků všech těch úlev, které se za války i po ní poskytovaly a které konečně znamenaly přece jenom nivelisaci studia. (Dokončení.)

Zprávy.

Vzpomínka. Jest těžko psáti nekrolog o druhu společné práce. Tím těžší však o příteli milém, s nímž jsme zažili nejednu radostnou chvíli, těšíce se společně z uskutečněných tužeb, ale i leckteré okamžiky trpkého zklamání. Pamatuji se naň, jak vždy on — Josef Vančura — zachoval mysl klidnou, kdy ostatní z nás jásali neb se rmoutili, časte jediný z mnohých doveda oceniti správně situaci. Než trudné doby válečné i jemu zasadily bolestnou ránu. Zdálo se mi, že jeho duch naklonil se ke skeptickému názoru na svět. Když po rozchodu z fakulty nás tuhá praxe životní rozdělila, vídal jsem se, žel, s ním zřídka. A když jsme se potkali, pohovořili o denních věcech a se rozloučili, bylo mi tak vždy úzko o něho, stále jsem želel, že s ním více nemohu se stýkati. Jakoby Osud pokryl jeho život šedí. Až pak přišla zpráva o jeho náhlém odchodu, náhle, bez jediného stisku ruky. Ale mně připadá, že musím ho potkati an jde pružným krokem proti mně, přátelsky mi tiskne ruku a pak hovoříme, jdouce za krásného jarního dopoledne po nábřeží. — Pochopíte, proč nemohu psáti nekrolog o příteli Vančurovi?

Průmysl železářský. Dne 13. prosince 1921 měl v Národohospodářské společnosti přednášku Dr. Matys na thema: Stav čsl. průmyslu železářského. Pan přednášející v úvodu uvedl, že povahou jest lišiti dvoji průmysl železářský: jednak jest to prvotní výroba suroviny z rud, jednak průmyslové zpracování starého železa.

Pokud jde o první odvětví, tu na území naší republiky máme 60% závodů býv. Rakousko-Uherska. Ze 47 vysokých pecí převzali jsme jich 27, s celkovou výrobní kapacitou 1,500.000un, železa ročně. Z těchto pecí však pouze 4 jsou nyní v chodu, s kapacitou asi 300.000 tun ročně. Skutečná výrobnost jest tedy redukována na $\frac{1}{5}$ možné výroby. Poněkud lépe jsou na tom ostatní země vzniklé z rozpadlé říše. Převzaly 20 vysokých pecí, z nichž v Rakousku jsou v chodu 3 s kapacitou asi 300.000 tun, v Maďarsku taktéž 3 pece s přibližně stejnou kapacitou. Vidíme tu úpadek prvotní výroby železa, ienz u nás jest prudčí, než jinde. A úpadek ten jest ještě větší, uvážíme-li, že některé z těchto 4 pecí, které jsou udržovány v chodu, jen proto jsou v činnosti, že závody, jimž náležejí, potřebují nutně plynů ve vysokých pecích vznikajících k pohonu svých strojů.

Důvody tohoto tristního stavu jsou několikeré. Jednak vyplývají z přirozené povahy daných přírodních podkladů a sil. Musíme uvážiti, že přírodní základna čsl. průmyslu železářského jest i nedostatečná i nepříznivá. Rudy i koks, kteréžto látky hlavně přicházejí v úvahu při železné výrobě, jsou u nás v míře nedostatečné, rudy mimo to jsou podprůměrné. Dále pak i rudy i koks nejsou nikde pohromadě, takže buď rudu nutno dovážet za koksem, nebo koks za rudou. Méněcennost rud se vysvětluje neracionelním těžením dávných dob, vybrakováváním nalezišť. Uhlí pak v ostravské pánvi, jež poskytuje nejlepší koks, jest uloženo v malých a nízkých slojích, takže vysoké výrobní náklady uhlí jeví se také ve vysokých cenách koksu. Stejně potíže mají však i v Anglii, Francii a Německu. Tam ale pochopili, že zlevnění uhlí možno docíliti pouze zvětšenou produkcí: U nás však děje se pravý opak. Nikdo nechce slevit, a drží se tedy ceny uhlí na vysoké úrovni omezením těžby. Místo 7 šicht v míru, pracuje se nyní ve 4 šichtách, a v dohledné době prý nastane nutnost těžít ve 3 šichtách.

Další příčinou smutného stavu našeho průmyslu železářského jest špatný, finančně politický a sociální systém náš. A tu řečník kri-